

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Eens gaan we allemaal

Alsof het geen bijzondere betekenis had, vertelde meneer A. dat er ‘Eens gaan we allemaal’ stond op een van de kaarten die hij voor zijn veertigste verjaardag kreeg. Mijn patiënt was bepaald niet in de stemming om die mijlpaal te vieren, maar zo’n droefgeestige tekst had ook weer niet gehoeven, leek mij. Ik confronteerde hem met de gelatenheid waarmee hij de graftekst opnam, maar werd snel door hem in de realiteit gezet: ‘Och nee, dat is een van oorsprong Engelstalige vriendin, die heeft altijd van die kromme zinnen.’ Wonderlijk hoe de gebeurtenissen in de praktijk soms samenvallen met het werk buiten de spreekkamer of gebeurtenissen in het eigen leven.

Dit nummer wordt namelijk geopend door Toni Ladan met een artikel over de vergankelijkheid van de analyticus. Langdurig geveld door een ernstige ziekte, werd hij geconfronteerd met zijn goeddeels onbewuste beleavingswereld van de onsterfelijke analyticus. Praktische zaken als de adressenlijsten van patiënten en supervisanten blijken niet op orde, en voor het eerst dringt zich de gedachte aan het ontbreken van een ‘praktijktestament’ op. Ik had er zelfs nog nooit van gehoord. Hij confronteert de lezer met zijn beschrijving van de poging om voor zichzelf de illusie te scheppen dat de tijd niet verglijdt en dat het wegroesten van onszelf, dat daar onvermijdelijk bij hoort, dus ook niet plaatsvindt. Ladan maant tot voortdurend zichzelf gadeslaan bij het ouder worden en het pogen te komen tot een zo realistisch mogelijke inschatting van wat wij nog in deze wereld te zoeken en aan die wereld te bieden hebben. Het zou een logische en belangrijke stap in de vermindering van ons narcisme zijn, waardoor er innerlijk ruimte ontstaat voor de noties van persoonlijke eindigheid, van plaats moeten maken voor anderen en van een wereld die vanzelfsprekend verder gaat zonder ons. ‘Eens gaan we allemaal’, maar inderdaad, wie gaat, maakt ruimte voor de anderen om door te kunnen gaan.

Op Wouter Gomperts’ *De verdubbeling van de wereld — Weerstand in de therapie bij tweedegeneratie migratiegerelateerde identiteitsproblematiek* slaat het ‘Eens gaan we allemaal’ in totaal andere zin. In een boeiende gevalsbeschrijving wordt de psychoanalytische therapie van een hoogopgeleide tweede-generatie Nederlands-Marokkaanse vrouw beschreven, die in het kader van gezinshereniging op vierjarige leeftijd met moeder en broertje bij vader in Nederland kwam wonen. Innerlijke conflicten over loyaliteit aan de familie en identiteit worden afgeweerd met splijting, en in het dagelijks leven houdt

zij haar twee werelden en identiteiten strikt gescheiden. Integratie van haar Marokkaanse en Nederlandse identiteit komt moeizaam tot stand. Prachtig om te lezen hoe dit integratieproces tijdens een relatief lang verblijf in Amerika versneld tot stand komt, waar culturele diversiteit vanzelfsprekend is. Dat de therapie ondertussen werd voortgezet per telefoon verschaftte waarschijnlijk de ervaring dat continuïteit en verbinding wél bestaan, ook al leven analyticus en patiënt in twee door een oceaan van elkaar gescheiden werelden.

Jaap Ubbels komt in *Werkelijkheid en intersubjectiviteit in de perversies* terug op zijn artikel over perversie verleden jaar in dit tijdschrift, waarin hij aan de hand van drie vignetten verschillende theoretische manieren van denken over perversie beschreef. Nu spitst hij zich meer toe en beschrijft hij hoe de perverse realiteit altijd is ingebed in intersubjectiviteit. De perverse processen komen via de (tegen)overdrachtsbelevingen tot uiting in de intersubjectieve realiteit die patiënt en analyticus creëren. Ubbels stelt daarbij het concept 'perversiteit' centraal: perversie is dan niet meer opgevat als een ziektebeeld, maar als een voortdurend actieve tendens, die in meer of mindere mate aanwezig kan zijn en die de werkelijkheid perverteert. Natuurlijk is het spanningsveld van de overdracht-tegenoverdrachtconstellatie het veld bij uitstek waarin deze psychodynamiek duidelijk wordt.

In het vorige redactioneel meldde ik al wijzigingen in de samenstelling van de redactie, maar de statuten helpen de komende tijd nog meer redacteuren plaats te maken voor nieuwe collegae. Nu ben ik zelf aan de beurt om te gaan. Het is net als met mijn psychoanalyse: toen ik eraan begon leek de tijdspanne eindeloos, maar uiteindelijk blijkt de tijd voorbijgevlogen. Net als toen fantaseer ik over de invulling van de vrije tijd die beschikbaar komt en net als toen is het afscheid ook weemoedig. Mijn strijd met de auteurs om voor belangrijke concepten Nederlandse termen te gebruiken is nog lang niet gestreden, het tijdschrift had ik nog op internet willen zetten om het psychoanalytische gedachtegoed beter vindbaar te maken, het is me niet gelukt regelmatig toegepast psychoanalytische artikelen te publiceren, kortom, ik heb nog zo veel wensen. Maar mijn weemoed is niet verbonden met wat ik niet gerealiseerd heb, die teleurstelling is nu eenmaal inherent aan het koesteren van ambities. Mijn weemoed betreft het kwijtraken van de vanzelfsprekende samenwerking met inspirerende collegae en het intensieve mailverkeer met Petra Kaas. Ik had me vooraf niet gerealiseerd dat het samen maken van een blad zo bevredigend kon zijn. Ik ben nu al jaloers op Michel Thys, de nieuwe hoofdredacteur. De fakkel overdragen aan iemand die inhoudelijk capabel, aimabel én een teamspeler is, zou vanuit de jaloezie gezien een ambivalent genoeg moeten zijn. Maar zo voelt het gelukkig niet. Want wat is heerlijker dan viermaal per jaar in m'n luie stoel het tijdschrift te mogen lezen zonder er eerst zelf energie in gestoken te hebben?

Frans Schalkwijk